ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JOSÉ LUÍS DA CRUZ VILAÇA της 7ης Οκτωβρίου 1987 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. **Ι** – Συνεχίζοντας η προσφεύγουσα, Mariette Turner, μια δικαστική διαφορά, ήδη παλαιά και η οποία την έφερε επανειλημμένως και υπό διάφορες μορφές σε αντίθεση με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, επιθυμεί ήδη να επιτύχει:

α) την ακύρωση της αποφάσεως του Γενικού Διευθυντή Προσωπικού και Διοικήσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1985, με την οποία επιβεβαιώθηκε η τελική του έκθεση κρίσεως για την περίοδο 1981-1982·

β) την επιδίκαση αποζημιώσεως λόγω της καθυστερημένης συντάξεως της εκθέσεως αυτής και της παντελούς ελλείψεως εκθέσεως κρίσεως μεταξύ των ετών 1977 και 1981·

γ) τη συμβολική καταδίκη της καθής στην καταβολή ενός φράγκου προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης λόγω της παραλείψεως της καθής να απαντήσει στη διοικητική ένσταση της προσφεύγουσας, με την οποία ζητούσε την αναθεώρηση της εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1981-1983.

2. **ΙΙ** – Η προσφεύγουσα είναι ιατρός και υπάλληλος της Επιτροπής από τον Απρίλιο 1966.

3. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 43 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων, καταρτίστηκαν εκθέσεις κρίσεως για την προσφεύγουσα κανονικά μέχρι την περίοδο που περιλαμβάνεται μεταξύ της 1ης Ιουλίου 1975 και της 30ής Ιουνίου 1977.

4. Η έκθεση κρίσεως της περιόδου από 1ης Ιουλίου 1977 μέχρι 4ης Μαΐου 1979 ακυρώθηκε για τυπική πλημμέλεια κατόπιν προσφυγής που ασκήθηκε από την προσφεύγουσα ενώπιον του Δικαστηρίου (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1985 στην υπόθεση 263/83, Turner κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 893) και δεν συντάχθηκε εκ νέου μέχρι της ημερομηνίας ασκήσεως της προσφυγής στην παρούσα υπόθεση.

5. Όσον αφορά την περίοδο από 5 Μαΐου 1979 μέχρι 30 Ιουνίου 1981, η αντίστοιχη έκθεση κρίσεως δεν καταρτίστηκε ποτέ, κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 1981 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 59 και 129/80 (Turner κατά Επιτροπής, Συλλογή 1981, σ. 1883), με την οποία ακυρώθηκαν για κατάχρηση εξουσίας οι αποφάσεις της 5ης και 20ής Μαΐου 1979, περί αναθέσεως νέων καθηκόντων στην προσφεύγουσα στο πλαίσιο της αναδιοργανώσεως της ιατρικής υπηρεσίας και περί μεταθέσεώς της σε θέση της Γενικής Διευθύνσεως XII.

6. Με απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 1981 τοποθετήθηκε η προσφεύγουσα ως ιατρικός σύμβουλος στο γραφείο εκκαθαρίσεως των παροχών του ταμείου ασφαλίσεως κατά ασθενειών (ΓΔ IX). Κατά της αποφάσεως αυτής άσκησε η προσφεύγουσα προσφυγή ακυρώσεως, η οποία απορρίφθηκε με απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1984 (υπόθεση 266/82, Turner κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1).

7. **ΙΙΙ** – Ας αναλύσω ένα προς ένα τα αιτήματα της προσφεύγουσας, λαμβάνοντας υπόψη τα επιχειρήματα των δύο διαδίκων, όπως αναπτύσσονται διεξοδικά στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Πρώτο αίτημα: ακύρωση της αποφάσεως της 19ης Σεπτεμβρίου 1985 περί επιβεβαιώσεως της τελικής εκθέσεως κρίσεως της προσφεύγουσας για την περίοδο 1981-1983

8. *Α* — Ο *πρώτος λόγος ακυρώσεως* που επικαλείται η προσφεύγουσα προς στήριξη του ακυρωτικού της αιτήματος αναφέρεται στην καθυστερημένη κατάρτιση της εκθέσεως κρίσεως που αφορά την περίοδο 1981-1983.

9. Η Επιτροπή δεν τήρησε, κατά την άποψη της προσφεύγουσας καμιά από τις προθεσμίες που προβλέπονται στον « Οδηγό κρίσεως », που καταρτίστηκε το 1979 κατ' εφαρμογή του άρθρου 43 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων.

10. Πράγματι, σύμφωνα με τις προθεσμίες που ορίζονται στον οδηγό, η προσφεύγουσα έπρεπε να λάβει το σχέδιο της εκθέσεως κρίσεως του κριτή το αργότερο μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 1983, ενώ αυτή το έλαβε στην πραγματικότητα εντός του Ιουλίου 1984. Κατόπιν αυτού, όλες οι πράξεις οι οποίες έπρεπε να εκδοθούν από τη διοίκηση εκδόθηκαν εκπροθέσμως, έτσι ώστε η όλη διαδικασία τερματίστηκε (με την τελική απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1985) εννέα περίπου μήνες μετά την ημερομηνία που θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί σύμφωνα με τον οδηγό κρίσεως.

11. Η Επιτροπή αναγνωρίζει στο υπόμνημά της αντικρούσεως — όπως ήδη είχε κάνει και ο δευτεροβάθμιος κριτής στο υπηρεσιακό του σημείωμα της 25ης Μαρτίου 1985 — ότι δεν τηρήθηκαν οι προθεσμίες που ορίζει ο « Οδηγός κρίσεως ».

12. Ποιες συνέπειες απορρέουν από το γεγονός αυτό;

13. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η παρατυπία αυτή δεν συνεπάγεται καθαυτή την ακύρωση μιας εκθέσεως κρίσεως, ιδίως αν ο προσφεύγων δεν αποδείξει ότι η καθυστέρηση ήταν γι' αυτόν επιβλαβής [1].

Το Δικαστήριο έχει μάλιστα δεχτεί ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η καθυστέρηση μπορεί να είναι και πλεονεκτική για τον υπάλληλο [2].

14. Στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα δεν κατέθεσε στο φάκελο κανένα αποδεικτικό στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η καθυστέρηση αυτή της επέφερε οποιαδήποτε βλάβη.

15. Η προσφεύγουσα επικαλείται όμως προς στήριξη του αιτήματός της τη θέση που έλαβε το Δικαστήριο στην απόφαση Castille [3], σύμφωνα με την οποία « η επελθούσα καθυστέρηση κατά τη σύνταξη των εκθέσεων κρίσεως μπορεί, αυτή καθαυτή, να επιφέρει βλάβη στον υπάλληλο από μόνο το γεγονός ότι η εξέλιξη της σταδιοδρομίας του μπορεί να επηρεαστεί από την έλλειψη τέτοιας εκθέσεως σε χρόνο που πρέπει να έχουν ληφθεί οι αποφάσεις που τον αφορούν ». Η προσφεύγουσα, στηριζόμενη σ' αυτήν την περικοπή, περιορίζεται να επικαλεστεί τη δυνατότητα προσβολής της κανονικής εξελίξεως της σταδιοδρομίας της για να θεωρήσει βάσιμο το αίτημά της.

16. Νομίζω όμως ότι το επιχείρημα αυτό δεν είναι κρίσιμο στην προκειμένη υπόθεση: η απόφαση Castille προσήγγισε το πρόβλημα στο πλαίσιο της αναλύσεως αγωγής αποζημιώσεως που είχε ασκηθεί από τον προσφεύγοντα, χωρίς να συναγάγει τίποτα ως προς το κύρος της εκθέσεως κρίσεως.

17. Για το λόγο αυτό θα αναφερθώ αργότερα στην έννοια που πρέπει κατά την άποψή μου να αποδοθεί στην απόφαση Castille, όταν θα αναλύσω το πρώτο αίτημα αποζημιώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα.

18. *Β* — Αλλά η προσφεύγουσα επικαλείται *ακόμη ένα λόγο ακυρώσεως* προς στήριξη του αιτήματος αποζημιώσεως: η Επιτροπή δεν

1 — Βλέπε την πρόσφατη νομολογία, π. χ.: απόφαση της 25ης Μαρτίου 1982 στην υπόθεση 98/81, Munk κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 1155, ιδίως σκέψη 8· απόφαση της 1ης Ιουνίου 1983, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 36, 37 και 218/81, Seton κατά Επιτροπής Συλλογή 1983, σ. 1789, σκέψη 13· απόφαση της 21ης Μαρτίου 1985 στην υπόθεση 263/83, Turner κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 893, σκέψη 16.

2 — Βλέπε την προαναφερθείσα απόφαση Turner, σκέψη 16.

3 — Απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 1986 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 173/82, 157/83 και 186/84, Castille κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 497, σκέψη 36.

αιτιολόγησε την τροποποίηση των αναλυτικών κρίσεων σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση κρίσεως (του 1975-1977), όπως ορίζει το άρθρο 5, δεύτερη παράγραφος, του « Οδηγού κρίσεως ».

19. Την ίδια αυτή πλημμέλεια επισήμανε, εξάλλου, η ισομερής επιτροπή κρίσεως στη γνωμοδότηση που εξέδωσε στις 29 Ιουλίου 1985 κατόπιν αιτήσεως της προσφεύγουσας, ύστερα από την έκθεση του δευτεροβάθμιου κριτή, η οποία είχε μερικώς απομακρυνθεί από την έκθεση του πρώτου κριτή χωρίς πάντως να τροποποιήσει τις διάφορες αναλυτικές κρίσεις.

20. Κατά την ισομερή επιτροπή, η έκθεση 1975-1977 έπρεπε να λογισθεί ως η τελευταία έγκυρη έκθεση, δεδομένου ότι η έκθεση του 1977-1979 είχε ακυρωθεί από το Δικαστήριο (υπόθεση 263/83) και δεν είχε ακόμη καταρτιστεί εκ νέου, δεν υπήρχε δε έκθεση για το 1979-1981. Συνεπώς, αφού οι αναλυτικές παρατηρήσεις της εκθέσεως 1981-1983 ήταν προδήλως λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες του 1975-1977, έπρεπε να αιτιολογηθούν ρητά.

21. Ο δευτεροβάθμιος κριτής περιορίστηκε εντούτοις στο να γνωρίσει στην προσφεύγουσα (υπηρεσιακό σημείωμα της 19ης Σεπτεμβρίου 1985) ότι έλαβε γνώση της εκθέσεως 1975-1977, αλλά ότι για την εκτίμηση των κρίσεων της εκθέσεως 1981-1983 σε σχέση με τις κρίσεις που περιλαμβάνονται στην προηγούμενη έκθεση ήταν αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το σύστημα κρίσεως είχε τροποποιηθεί εν τω μεταξύ και ότι τα καθήκοντα της προσφεύγουσας είχαν μεταβληθεί από τις 20 Οκτωβρίου 1981.

22. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα περιστατικά που επικαλείται ο δευτεροβάθμιος κριτής αρκούν για να αιτιολογήσουν την τροποποίηση των αναλυτικών κρίσεων που αναφέρονται στην προσφεύγουσα: τα συστήματα κρίσεως δεν είναι όμοια. Ο κριτής που όφειλε να συντάξει τη νέα έκθεση κρίσεως δεν ήταν ο ίδιος και τα καθήκοντα που ασκούσε η προσφεύγουσα ήταν διαφορετικά.

23. Πρέπει να παρατηρηθούν σχετικώς τα εξής:

1) Η τροποποίηση των συστημάτων κρίσεως όσον αφορά τις αναλυτικές κρίσεις δεν αρκεί αυτή καθαυτή για να εμποδίσει τη σύγκρισή τους και την αιτιολόγηση των επελθουσών τροποποιήσεων, όπως απαιτεί ο « Οδηγός κρίσεως ».

Στην προκειμένη περίπτωση, είναι φανερό ότι οι κρίσεις που περιλαμβάνονται στην έκθεση για την περίοδο 1981-1983 είναι ασφώς κατώτερες από εκείνες που διατυπώθηκαν στην έκθεση για το 1975-1977. Πράγματι, ενώ στην τελευταία αυτή έκθεση η προσφεύγουσα είχε λάβει επί κλίμακος κρίσεως τριών βαθμών δύο βαθμούς που αντιστοιχούσαν στο ανώτερο επίπεδο (στα προσόντα ικανότητας και αποδόσεως) και ένα συνήθη βαθμό (συμπεριφορά στην υπηρεσία), στην έκθεση του 1981-1983, επί κλίμακος πέντε βαθμών, είχε μόνο ένα βαθμό ανώτερο του μέσου επιπέδου (πολύ καλά, τέταρτος βαθμός), ενώ τρεις βαθμοί αντιστοιχούν στο μέσο επίπεδο (τρίτος βαθμός).

2) Όπως έκρινε ήδη το Δικαστήριο στην απόφαση Castille (σκέψεις 27 και 28), χωρίς να αφήνει καμιά αμφιβολία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως κάθε μεταβολής απαιτείται επιτακτικά για τους κριτές, ακόμη και στην περίπτωση τροποποιήσεως του συστήματος της αναλυτικής κρίσεως, ιδίως όταν είναι σημαντική η διαφορά μεταξύ μιας εκθέσεως και των προηγουμένων εκθέσεων (βλέπε σκέψη 26, όπου υπήρχαν διαφορές κρίσεως εξίσου σημαντικές με αυτές που παρατηρούνται στην παρούσα υπόθεση).

Το Δικαστήριο φρόντισε περαιτέρω να τονίσει ρητά ότι η υποχρέωση αυτή αιτιολογήσεως κάθε μεταβολής επιβάλλεται στους κριτές ακόμη και για την περίοδο 1977-1979, παρόλο που ο « Οδηγός κρίσεως » περιλαμβάνει υποσημείωση στη σχετική σελίδα κατά την οποία η διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, δεν είναι υποχρεωτική για την κρίση αυτής της περιόδου όσον αφορά τη σύγκριση με την προηγουμένη κρίση.

Το Δικαστήριο έκρινε ορθώς ότι « η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται στους κριτές, οι οποίοι δεν αποδεσμεύονται από μια υποσημείωση που περιλαμβάνεται στις σελίδες του οδηγού ... οι οποίες αποσκοπούν στο να δώσουν πρακτικές συμβουλές στους κριτές » (σκέψη 27).

3) Στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι ούτε δυνατόν να βρεθούν στοιχεία της απαιτούμενης αιτιολογίας στις « γενικές κρίσεις » (που τροποποιήθηκαν από τον πρώτο κριτή σε σχέση με το αρχικό σχέδιο), που έχουν γενικό και συνθετικό χαρακτήρα χωρίς να μπορούν να παράσχουν στοιχεία επεξηγηματικά των διαφορών σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση.

4) Γενικώς, ούτε η αλλαγή του κριτή και η μεταβολή των καθηκόντων του υπαλλήλου μπορούν να εμποδίσουν τη συμμόρφωση στην υποχρέωση αιτιολογήσεως. Αν είχε έτσι το πράγμα, θα υφίσταντο οι υπάλληλοι βαριά ζημία κάθε φορά που θα αναλάμβαναν νέα καθήκοντα και κατά συνέπεια θα είχαν νέο κριτή. Μπορεί ο τελευταίος αυτός κριτής, υπό κανονικές συνθήκες και εφόσον δεν παρουσιαστεί σημαντική καθυστέρηση, να λάβει τις αναγκαίες πληροφορίες από τον προηγούμενο κριτή και τους προηγούμενους ιεραρχικά ανωτέρους.

Στην προκειμένη μάλιστα υπόθεση πρόκειται επιπλέον για καθήκοντα τα οποία έκρινε η Επιτροπή σε προηγούμενη υπόθεση (βλέπε τους προβληθέντες λόγους ακυρώσεως και τους ισχυρισμούς των διαδίκων στην υπόθεση Turner, της 12ης Ιανουαρίου 1984) ότι ήταν ιατρικά και αντιστοιχούσαν στην ειδικότητα και πείρα της ενδιαφερομένης και κανείς δεν αμφισβήτησε ότι το ίδιο ίσχυε και για τα καθήκοντα που ασκούσε η προσφεύγουσα κατά την περίοδο 1975-1979, τα οποία θεωρήθηκαν στην έκθεση κρίσεως σχετικά με την περίοδο αυτή ως αντίστοιχα « με την κατάρτιση και τις ικανότητες της υπαλλήλου ».

5) Ας προστεθεί ότι το γεγονός, ότι η τελευταία έκθεση σε σχέση με εκείνη την έκθεση που πρέπει να γίνει η σύγκριση (την έκθεση του 1975-1977) καταρτίστηκε υπό το καθεστώς του παλαιού συστήματος κρίσεως, δεν μπορεί να καταλογιστεί στην προσφεύγουσα, έστω και αν αυτή αποδέχθηκε να μην καταρτιστεί έκθεση της περιόδου 1979-1981.

6) Ούτε είναι βάσιμο το επιχείρημα που επικαλείται η Επιτροπή, σύμφωνα με το οποίο η προσφεύγουσα δεν απέδειξε όπως έπρεπε ότι θα ήταν σε κατάσταση ευνοϊκότερη αν δεν υφίστατο αυτή η πλημμέλεια: η υποχρέωση αιτιολογήσεως κάθε μεταβολής αποσκοπεί στο να μπορεί ο υπάλληλος να γνωρίζει και να ελέγχει τους λόγους της τροποποιήσεως των κρίσεων που αφορούν την εργασία του, να έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του και ενδεχομένως να διορθώσει τη συμπεριφορά του στην υπηρεσία· για το λόγο αυτό η μη τήρηση αυτής της υποχρεώσεως στερεί τον υπάλληλο από μια εγγύηση που του παρέχει ο κανονισμός υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων.

24. Για τους λόγους αυτούς φρονώ ότι η άποψη της Επιτροπής δεν είναι βάσιμη: η έκθεση του δευτεροβάθμιου κριτή δεν περιλαμβάνει πραγματική αιτιολογία της τροποποιήσεως των αναλυτικών κρίσεων, αλλά μάλλον αιτιολογία της ελλείψεως αιτιολογίας.

25. Καταλήγω λοιπόν στο ότι η έκθεση κρίσεως της προσφεύγουσας για την περίοδο 1981-1983 παρέβη ουσιώδη τύπο και πρέπει κατά συνέπεια να ακυρωθεί και να διορθωθεί σύμφωνα με την πρότασή μου.

26. Μόνον αν αποδεικνυόταν απολύτως αδύνατη η διόρθωση αυτή με κατάλληλη διατύπωση (λαμβανομένου υπόψη του ήδη διαρρεύσαντος χρόνου και του εν τω μεταξύ επελθόντος θανάτου του πρώτου κριτή), θα σας πρότεινα ενδεχομένως να δοθεί αποζημίωση στην προσφεύγουσα για αποκατάσταση μιας επίμονης πλημμέλειας στον ατομικό φάκελό της που μπορεί να βαρύνει οριστικά στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας της.

27. Δεν νομίζω όμως ότι αυτό συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση. Αφενός μεν υφίστανται στις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις της καθής στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο άσκησε τα καθήκοντά της η προσφεύγουσα το 1975-1977 και το 1981-1983, στοιχεία που δεν εκτίθενται στην έκθεσή της, αλλά δείχνουν ότι η καθής είναι σε θέση να αιτιολογήσει πλήρως τις νέες κρίσεις. Αφετέρου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Επιτροπή, που προβαίνει ήδη στην κατάρτιση της νέας εκθέσεως για το 1977-1979, θα έπρεπε ήδη να την έχει στη διάθεσή της όταν, κατ' εφαρμογή μιας ακυρωτικής αποφάσεως στην παρούσα υπόθεση, θα προέβαινε σε διόρθωση της εκθέσεως κρίσεως για το 1981-1983, συγκρίνοντας τις δύο εκθέσεις.

28. *Γ* — Κατόπιν της προηγουμένης προτάσεώς μου, δεν χρειάζεται να εμβαθύνω στην έρευνα των δύο λοιπών ζητημάτων που προβάλλονται παρεμπιπτόντως από την προσφεύγουσα.

29. Το πρώτο ζήτημα αναφέρεται στο ότι, παρά την επιμονή της προφεύγουσας, η ΑΔΑ δεν έκρινε αναγκαίο να καθορίσει ορθώς και κατά τρόπο ακριβή τη διοικητική της κατάσταση στη νέα της θέση. Πέραν του ότι αυτός ο ισχυρισμός διατυπώνεται κατά τρόπο αόριστο και αναπόδεικτο, έχει ήδη κριθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου Turner της 12ης Ιανουαρίου 1984.

30. Το δεύτερο ζήτημα αφορά το γεγονός ότι η προσφεύγουσα, η οποία είναι ιατρός, κρίθηκε από υπάλληλο μη ιατρό, επιφορτισμένο ειδικά να κρίνει την ικανότητα της προσφεύγουσας.

31. Αρκεί σχετικώς να ειπωθούν τα εξής:

α) καμία διάταξη του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων ή της Συνθήκης δεν επιβάλλει να έχει ο ιεραρχικά ανώτερος ενός υπαλλήλου την ίδια ειδικότητα ή την ίδια πανεπιστημιακή κατάρτιση με τον υφιστάμενό του για να μπορεί να τον κρίνει σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις·

β) η τρέχουσα κατάσταση σε οποιαδήποτε διοίκηση είναι να έχει ένας προϊστάμενος υπό τις διαταγές του υπαλλήλους, οι οποίοι έχουν διάφορες πανεπιστημιακές ή μη πανεπιστημιακές ειδικότητες, χωρίς να εμποδίζεται από το λόγο αυτό να κρίνει την εργασία τους σύμφωνα με τα αντίστοιχα αποτελέσματά τους εντός του πλαισίου των στόχων που επιδιώκει η διοίκηση·

γ) όπως προκύπτει από τη νομολογία των αποφάσεων Turner[4], δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση μεταξύ « της ελευθερίας εκτιμήσεως που πρέπει να αναγνωρίζεται στον ιατρό, στο πεδίο τόσο της διαγνώσεως όσο και των ιατρικών κρίσεων » και « της ιδιαιτέρας θέσεως του ιατρού στην περίπτωση κατά την οποία εκπληρώνει συμβουλευτικά καθήκοντα ή έργα εποπτείας μέσα σ'

4 — Απόφαση της 9ης Ιουλίου 1981 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 59 και 129/80, σκέψεις 40, 41 και 46.

ένα διοικητικό πλαίσιο », για το οποίο είναι αρμόδια η διοίκηση να καθορίσει και να κρίνει τη φύση και τις κατευθυντήριες γραμμές του, υπό μόνη την επιφύλαξη να μην προσβάλλει την ανεξαρτησία κρίσεως και αποφάνσεως των ιατρών που χρησιμοποιεί.

Δεύτερο αίτημα: αποζημίωση για την καθυστερημένη σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως για το 1981-1983

32. Η προσφεύγουσα, στηριζόμενη επίσης στη σκέψη 36 της αποφάσεως Castille, πιστεύει ότι δεν χρειάζεται να συγκεκριμενοποιήσει τη φύση της ζημίας που υπέστη και περιορίζεται στην επίκληση της βλάβης που επήλθε στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας της, ισχυριζόμενη ότι η ζημία αυτή πρέπει να εκτιμηθεί όχι μόνο εντός του πλαισίου της παρούσας προσφυγής, αλλά επίσης εντός της αλληλουχίας της δικαστικής διαφοράς που υφίσταται μεταξύ των δύο διαδίκων από το 1978.

33. Υπενθυμίζω ότι στην υπόθεση Castille το Δικαστήριο έκρινε ότι η γενομένη δεκτή καθυστέρηση στη σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως που αφορούσε τον προσφεύγοντα ήταν ασυμβίβαστη με τις « αρχές της χρηστής διοικήσεως » και ότι « εφόσον η Επιτροπή, εντός του πλαισίου του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων, είναι υπεύθυνη για την κανονική εξέλιξη της διαδικασίας κρίσεως των υπαλλήλων της, πρέπει να υποστεί τις οικονομικές συνέπειες που απορρέουν από τέτοιο υπηρεσιακό πταίσμα » (σκέψη 34).

34. Για τον καθορισμό του ποσού της αποζημιώσεως απαιτείται πάντως, κατ' αρχήν, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου[5], να έχει αποδειχθεί κάποιος δεσμός μεταξύ, αφενός μεν, του ζημιογόνου για τα συμφέροντα της σταδιοδρομίας της προσφεύγουσας γεγονότος και, αφετέρου, της ανυπαρξίας εκθέσεως κρίσεως κατά το χρόνο που ελήφθησαν οι αποφάσεις που μπορούν να παραβλάψουν τη σταδιοδρομία αυτή (σκέψη 35).

35. Πρέπει όμως να συναχθεί από τη σκέψη 36 της αποφάσεως Castille ότι το δικαίωμα αποζημιώσεως καθοριζομένης ex aequo et bono απορρέει απλώς και μόνο από την καθυστέρηση που οφείλεται στη διοίκηση κατά τη σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως, ανεξαρτήτως από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση την οποία θα πρέπει να αποδείξει ο υπάλληλος;

36. Κατά την άποψή μου το πράγμα δεν έχει έτσι.

37. Δέχομαι ότι από το προαναφερθέν απόσπασμα της αποφάσεως Castille προκύπτει ότι ο υπάλληλος απαλλάσσεται από την υποχρέωση να αποδείξει ότι η έλλειψη της εκθέσεως κρίσεως εμπόδισε τη λήψη ευνοϊκής αποφάσεως, η οποία άλλως θα ελαμβάνετο υπέρ αυτού. Με άλλα λόγια, ο υπάλληλος δεν χρειάζεται να αποδείξει την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της ελλείψεως εκθέσεως κρίσεως αφενός και της λήψεως δυσμενούς αποφάσεως ή της απλής ελλείψεως ευνοϊκής αποφάσεως, αφετέρου.

38. Αλλά, κατά την άποψή μου και κατά την άποψη της Επιτροπής, ο υπάλληλος δεν απαλλάσσεται της υποχρεώσεως να αποδείξει ότι, κατά την περίοδο που δεν συντάχθηκε έκθεση κρίσεως, ελήφθησαν ή έπρεπε να έχουν ληφθεί αποφάσεις σχετικές με τη σταδιοδρομία του, αποφάσεις επί των οποίων η έλλειψη εκθέσεως κρίσεως θα μπορούσε να ασκήσει οποιαδήποτε επίδραση.

39. Αυτό συνέβη στην υπόθεση Castille: ελλείψει εκθέσεως κρίσεως, η σύνταξη της οποίας καθυστέρησε αισθητά, ελήφθησαν αποφάσεις προαγωγής στις οποίες δεν περιελήφθη ο προσφεύγων, Castille (σκέψεις 9 και 31). Γι' αυτό το λόγο έκρινε το Δικαστήριο « υπό τις

5 — Προαναφερθείσα απόφαση Castille, σκέψη 35.

ειδικές εν προκειμένω περιστάσεις» (σκέψη 37), ότι υφίστατο βλάβη που έπρεπε να εκτιμηθεί ex aequo et bono.

40. Αντιθέτως, στην παρούσα υπόθεση, η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να αποδείξει ότι ελήφθη ή έπρεπε να ληφθεί κάποια απόφαση σχετική με την εξέλιξη της σταδιοδρομίας της κατά το διάστημα της περιόδου που δεν είχε ακόμη καταρτιστεί οριστικά η έκθεση κρίσεως, απόφαση επί της οποίας θα μπορούσε να έχει υποθετική επίδραση η έλλειψη της εκθέσεως κρίσεως.

41. Η αναφορά της προσφεύγουσας στην προαγωγή άλλου ιατρού στο βαθμό Α 3 ως προϊσταμένου της ιατρικής υπηρεσίας της Επιτροπής στις Βρυξέλλες διατυπώνεται κατά τρόπο αόριστο, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα τη συνδέει με τον «αποκλεισμό» της από την ιατρική αυτή υπηρεσία και όχι με την καθυστερημένη σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως. Η προαγωγή αυτή είναι άλλωστε πολύ προγενέστερη της περιόδου που καλύπτεται από την ήδη αμφισβητούμενη έκθεση κρίσεως, το Δικαστήριο έχει δε ήδη κρίνει ότι ήταν νόμιμη και δεν μπορούσε να οδηγήσει στην αναγνώριση του βασίμου των προσφυγών ακυρώσεως στο πλαίσιο των οποίων είχε γίνει επίκλησή της[6].

42. Πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη ότι στην υπόθεση Castille η καθυστέρηση με την οποία εγκρίθηκε τελικά η έκθεση κρίσεως του προσφεύγοντος ήταν πολύ μεγαλύτερη από την καθυστέρηση στην παρούσα υπόθεση, διότι καταρτίστηκε τέσσερα περίπου έτη μετά το τέλος της περιόδου στην οποία αναφερόταν (σκέψη 33).

43. Αυτό σημαίνει τελικά ότι το αίτημα αποζημιώσεως λόγω της καθυστερημένης συντάξεως της εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1981-1983 πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να απορριφθεί.

44. Η λύση αυτή επιβάλλεται ακόμη κατά την άποψή μου και από την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως προκύπτει από την απόφαση Vincent του τετάρτου τμήματος[7], που απέρριψε αγωγή αποζημιώσεως, η οποία στηριζόταν στην καθυστερημένη σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως και στην αρχική έλλειψή της κατά το χρόνο που είχε αποφασισθεί διαδικασία προαγωγών στην οποία είχε αναμειχθεί και ο προσφεύγων. Παρόλο που είχε προβληθεί ηθική και ψυχολογική βλάβη, το Δικαστήριο έκρινε ότι εφόσον συμπληρώθηκε μεταγενεστέρως ο ατομικός φάκελος του προσφεύγοντος, επανεξετάσθηκαν δε οι αποφάσεις επί των προαγωγών και επιβεβαιώθηκαν υπό το φως των νέων στοιχείων, ο προσφεύγων δεν υπέστη καμία βλάβη· για τους λόγους αυτούς θέλησε το Δικαστήριο (σκέψη 25) να επισημάνει τις διαφορές σε σχέση με τη νομολογία που προκύπτει από την απόφαση Geist της 14ης Ιουλίου 1977[8], όπου υπήρχε πλήρης ανυπαρξία περισσοτέρων εκθέσεων κρίσεως που αφορούσαν τον προσφεύγοντα, ο οποίος εκρίνετο, διότι η έλλειψη αυτή ήταν πολύ δύσκολο ή και αδύνατο να πληρωθεί, «λόγω του διαρρεύσαντος χρόνου, της διασποράς και της αποχωρήσεως των αρμοδίων για την κρίση αρχών»[9].

Τρίτο αίτημα: αποζημίωση λόγω παντελούς ελλείψεως εκθέσεως κρίσεως μεταξύ 1977 και 1981

45. Θα εξετάσω καταρχήν το αίτημα που αφορά την έλλειψη εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1979-1981.

6 — Απόφαση Turner, της 9ης Ιουλίου 1981, όπ.π., σκέψεις 47 και 49.

7 — Απόφαση της 10ης Ιουνίου 1987, υπόθεση 7/87, Vincent κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Συλλογή σ. 2473 σκέψεις 25 και 26· βλέπε επίσης τις προτάσεις που αναπτύχθηκαν την 1η Απριλίου 1987 στην ίδια υπόθεση, σκέψη 62.

8 — Υπόθεση 61/76, Geist κατά Επιτροπής 1977, σ. 1419.

9 — Προαναφερθείσα απόφαση Geist, σκέψη 47.

46. Κατά την περίοδο αυτή, η προσφεύγουσα άσκησε νέα καθήκοντα, τα οποία της είχαν ανατεθεί από τη διοίκηση· όπως όμως γνωρίζουμε, οι αντίστοιχες αποφάσεις ακυρώθηκαν με την απόφαση της 9ης Ιουλίου 1981 για κατάχρηση εξουσίας. Κατόπιν αυτού ο Γενικός Διευθυντής Προσωπικού και Διοικήσεως πρότεινε στην προσφεύγουσα, πράγμα που αυτή αποδέχθηκε, να μην καταρτιστεί έκθεση κρίσεως για το 1979-1981, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου.

47. Μολονότι πρόκειται για παράδοξη πρόταση, η οποία εξηγείται από τα περιστατικά της προκειμένης υποθέσεως, πρέπει να συμπεράνουμε ότι, όσον αφορά αυτή την περίοδο, το αίτημα της προσφεύγουσας δεν είναι βάσιμο, διότι δεν παρίσταται θεμιτό να έρχεται σήμερα να επικαλείται την προηγούμενη συγκατάθεσή της για να αμφισβητήσει τις συνέπειες αυτής της συγκαταθέσεως.

48. Όσον αφορά την έλλειψη εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1977-1979 το πρόβλημα εμφανίζεται πιο λεπτό. Όπως γνωρίζουμε, η πρώτη έκθεση που καταρτίσθηκε για την περίοδο αυτή ακυρώθηκε με την απόφαση της 21ης Μαρτίου 1985 (υπόθεση 263/83).

49. Σε εκτέλεση αυτής της αποφάσεως έπρεπε η Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 176, πρώτη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ, να καταρτίσει νέα έκθεση κρίσεως λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που δεν είχε εκτιμήσει προηγουμένως.

50. Αυτό όμως δεν έγινε ακόμη μέχρι την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της παρούσας υπόθεσης (2 Ιουλίου 1987), δηλαδή πλέον των δύο ετών από την απόφαση του Δικαστηρίου. Κατά τη συνεδρίαση αυτή ο εκπρόσωπος της Επιτροπής περιορίστηκε να καταστήσει γνωστό ότι συντάχθηκε σχέδιο εκθέσεως κρίσεως, το οποίο θα ελάμβανε η προσφεύγουσα σε σύντομο διάστημα.

51. Το γεγονός αυτό μου φαίνεται απολύτως ασυμβίβαστο με τους κανόνες της χρηστής διοικήσεως, τους οποίους πρέπει να τηρεί η Επιτροπή τόσο στις σχέσεις της με τους υπαλλήλους όσο και κατά την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου.

52. Επί του τελευταίου αυτού σημείου το Δικαστήριο έχει ήδη δεχτεί [10] ότι «η εκτέλεση ακυρωτικής αποφάσεως που απαιτεί τη θέσπιση ορισμένων διοικητικών μέτρων δεν μπορεί να γίνει κανονικά κατά τρόπο άμεσο». Για το λόγο αυτό, όπως προβλέπει ρητά και το άρθρο 34, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, πρέπει να αναγνωριστεί στην Επιτροπή μια «εύλογη προθεσμία» για να συμμορφωθεί σε απόφαση που ακυρώνει απόφαση η οποία ελήφθη εντός του πλαισίου της Συνθήκης ΕΟΚ.

53. Στην προκειμένη περίπτωση πρέπει ασφαλώς να γίνει δεκτό ότι η καθυστέρηση συντάξεως της νέας εκθέσεως κρίσεως υπερέβη κατά πολύ αυτό που μπορεί να θεωρηθεί ως «εύλογη προθεσμία», χωρίς να μπορεί να γίνει επίκληση ως λόγου δικαιολογητικού η έλλειψη κάποιας αιτήσεως της προσφεύγουσας, αφού αποτελεί έργο της Επιτροπής να λαμβάνει οικοθεν τα απαραίτητα μέτρα για την εκτέλεση της αποφάσεως.

54. Όσον αφορά τη θέση της προσφεύγουσας και το αίτημά της για αποζημίωση πρέπει να γίνει δεκτό ότι το επιχείρημα, κατά το οποίο η παρατεταμένη έλλειψη νέας εκθέσεως κρίσεως για το 1977-1979 μπορεί να βλάψει την κανονική εξέλιξη της σταδιοδρομίας της, είναι βάσιμο. Πράγματι, ενόψει της φύσεως των στοιχείων (η ευνοϊκή γνώμη του προηγουμένου ιεραρχικώς ανωτέρου της προσφεύγουσας), η έλλειψη των οποίων οδήγησε το

10 — Απόφαση της 12ης Ιανουαρίου 1984 στην υπόθεση 266/82, Turner, όπ. π., σκέψη 5.

Δικαστήριο στην ακύρωση της εκθέσεως κρίσεως, η έκθεση που πρέπει να την αντικαταστήσει θα περιλαμβάνει στο σύνολό της αναποφεύκτως πιο ευνοϊκή κρίση για την προσφεύγουσα από ό,τι η προηγούμενη έκθεση. Αυτό ακριβώς δέχτηκε ρητά η απόφαση Turner της 21ης Μαρτίου 1985 (σκέψη 21).

Τέταρτο αίτημα: καταδίκη της Επιτροπής στην καταβολή ενός συμβολικού φράγκου για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που προήλθε από την έλλειψη απαντήσεως στη διοικητική ένσταση της προσφεύγουσας, με την οποία επιδίωκε την αναθεώρηση της εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1981-1983

55. Η έκθεση κρίσεως για την περίοδο 1981-1983 καταρτίστηκε ενώ έλειπαν οι ευνοϊκές κρίσεις του πρώτου ιεραρχικά ανωτέρου της προσφεύγουσας, οι οποίες θα έπρεπε να προκύπτουν από την έκθεση 1977-1979. Η λήψη υπόψη αυτών των κρίσεων θα μπορούσε όχι μόνο να συμβάλει στο να δοθεί καλύτερη εικόνα της προηγούμενης σταδιοδρομίας της προσφεύγουσας, αλλά θα επέτρεπε επιπλέον να βρίσκεται στη διάθεση της διοικήσεως μια έγκυρη έκθεση κρίσεως που θα είχε καταρτιστεί σύμφωνα με το νέο σύστημα κρίσεως, πράγμα που θα απέτρεπε να γίνει επίκληση της αλλαγής του συστήματος για να εξηγηθεί ότι δεν ήταν αιτιολογημένες οι τροποποιήσεις των αναλυτικών κρίσεων.

56. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές μου φαίνεται ότι οι σκέψεις της αποφάσεως Castille μπορούν να μεταφερθούν κάλλιστα στην προκειμένη υπόθεση, αφού έλειπε η έκθεση κρίσεως όταν ελήφθησαν σημαντικές αποφάσεις για τη σταδιοδρομία της προσφεύγουσας (η σύνταξη της εκθέσεως κρίσεως του 1981-1983).

57. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές και λαμβάνοντας υπόψη μια φορά ακόμα τις διατάξεις του άρθρου 4, δεύτερη παράγραφος της Συνθήκης ΕΚΑΧ (« αν η Ανωτάτη Αρχή παραλείψει να λάβει, εντός ευλόγου προθεσμίας, τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της ακυρωτικής αποφάσεως, είναι δυνατή η άσκηση προσφυγής αποζημιώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου »), σας προτείνω να υποχρεώσετε την Επιτροπή να καταβάλει στην προσφεύγουσα αποζημίωση καθοριζόμενη ex aequo et bono σε 25 000 βελγικά φράγκα (BFR).

58. Παρ' όλες τις προσπάθειες που κατέβαλε η προσφεύγουσα μέσω του δικηγόρου της και τις επαφές που είχε η προσφεύγουσα, κατόπιν πρωτοβουλίας αυτής της ίδιας της διοικήσεως, με την υπεύθυνη για το φάκελό της υπάλληλο, η Επιτροπή δεν έκρινε αναγκαίο να απαντήσει στη διοικητική της ένσταση που είχε υποβάλει στις 20 Δεκεμβρίου 1985. Η Επιτροπή, άρα, δεν θέλησε — ή δεν μπόρεσε — να κάνει χρήση της δυνατότητας απαντήσεως διαρκούσης της διοικητικής φάσεως της διαδικασίας που προβλέπεται στα άρθρα 90 και 91 του κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων για να αποφύγει ενδεχομένως να επιληφθεί του θέματος το Δικαστήριο.

59. Από την άποψη της ορθής απονομής της δικαιοσύνης το γεγονός αυτό είναι λυπηρό.

60. Αυτό δεν συνεπάγεται όμως ότι το αίτημα πρέπει να θεωρηθεί βάσιμο: το γράμμα της ίδιας της διατάξεως (άρθρο 90, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο) προβλέπει ότι υφίσταται σιωπηρή απόρριψη στην περίπτωση παρελεύσεως της προθεσμίας απαντήσεως επί της διοικητικής ενστάσεως, χωρίς να προβλέπει ή να επιβάλλει άλλες συνέπειες για την έλλειψη της απαντήσεως. Δεδομένου ότι η έλλειψη απαντήσεως ισοδυναμεί με σιωπηρή άρνηση, η οποία μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 91, διαφυλάσσονται απολύτως τα δικαιώματα των προσφευγόντων και η κατάστασή τους δεν θίγεται περισσότερο από ό,τι θα εθίγετο σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως επί της διοικητικής τους ενστάσεως.

61. **III** — Για τους πιο πάνω λόγους προτείνω στο Δικαστήριο:

α) να ακυρώσει την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1985, η οποία επιβεβαίωσε την τελική έκθεση κρίσεως της προσφεύγουσας για την περίοδο 1981-1983·

β) να υποχρεώσει την Επιτροπή στην καταβολή αποζημιώσεως 25 000 BFR προς αποκατάσταση ex aequo et bono της βλάβης που επήλθε στην προσφεύγουσα από την παρατεταμένη έλλειψη εκθέσεως κρίσεως για την περίοδο 1977-1979·

γ) να κρίνει αβάσιμους τους λοιπούς λόγους της προσφυγής·

δ) να καταδικάσει την Επιτροπή στην πληρωμή του συνόλου της δικαστικής δαπάνης, συμπεριλαμβανομένης και της δικαστικής δαπάνης της προσφεύγουσας, δεδομένου ότι αυτή δικαιώνεται στα σπουδαιότερα αιτήματά της, ενώ εκείνα από τα αιτήματά της τα οποία κρίνονται αβάσιμα οφείλονται στη συμπεριφορά της Επιτροπής, που δημιουργεί επιφυλάξεις από άποψη επιθυμητής επιμελείας και επιταγών χρηστής διοικήσεως.